

GAST AAN HET WOORD 1 - FRANK MUTTER: CREATIEVE NEVENACTIVITEITEN

Frank Mutter (1954) is funerair-juridisch adviseur (oorspronkelijk bedrijfsjurist), publicist en sinds 1995 columnist in vakblad *Uitvaart*.

Bij IPC Groene Ruimte BV (Arnhem) is hij docent, examiner en lid van de examencommissie bij de cursussen *Uitvoerder begraafplaatsen en crematoria* & *Beheerder begraafplaatsen en crematoria*. En bij AOC de Groene Welle (Zwolle) is hij docent bij de cursussen *Beheer begraafplaatsen* & *Managen begraafplaatsen*.

Dit artikel is eerder verschenen in *Uitvaart*. Onafhankelijk Vakblad voor de *Uitvaartbranche*, nr. 5 mei 2004.

In dit artikel legt de auteur een verband tussen een rijke dame, een sterk bekritiseerd wetenschapper en een eerlijke pechvogel, ieder op eigen terrein een kunstenaar.

De rijke dame was de onlangs overleden Estée Lauder, oprichtster en opperhoofd van het beursgenoteerde cosmeticaconcern met die naam. De becritiseerde wetenschapper is de Duitse anatoom Prof. Gunther von Hagens, de man die lijken balsemt met een soort plastic en daarna heel kunstig vormgeeft. En tenslotte de pechvogel. Dat was Jonkheer Louis de Bils, Heer van Coppens Damme en Boonem, een man die omstreeks 1650 bijna hetzelfde kon als Von Hagens.

Eerst Mevrouw Lauder.

Haar cosmetica draagt veel bij aan de vormgeving van het uiterlijk schoon. Alleen al daarom verdient zij vermelding tussen de kunst en vormgeving van dit themanummer (*Uitvaart/mei2004, red.*). Nu is uiterlijk schoon niet mijn specialiteit, daarvoor moet U bij andere deskundigen zijn.

Maar tot mijn verbazing ontdekte ik dat Mevrouw Lauder funeraire connecties had. Dat was via haar oom Dr. John Schotz. Op het fornuis van deze oom zijn haar eerste gezichtscrèmes bereid. Oom John was een Hongaarse chemicus die in 1900 naar de VS kwam.

"Schotz maakte thuis cosmetische producten als crèmes en parfums, maar ook middelen tegen kippeleus en balsemvloeistof." (Aldus Nico Goebert in de Volkskrant van 27 april 2004). U ziet, balsemvloeistof kom je in de beste kringen tegen (middelen tegen kippeleus misschien ook, maar daar weet ik ook niks van). Cosmetica lijkt een vreemde combinatie met balsemspul, maar dat valt mee. Het kwam vaker voor dat grootheden op balsemgebied rare nevenproducten hadden. Mensen met kennis op chemisch, medisch en balsemgebied zijn waarschijnlijk sowieso creatievelingen met nuttige uitvindingen. Zo had de beroemde Franse balsemer Gannal ook een puike schoensmeer uitgevonden.

En dat brengt mij tot de Duitse anatoom Prof. Gunther von Hagens.

Hij heeft patenten voor de door hemzelf uitgevonden balsemtechniek met een soort plastic. Kunst en vormgeving verstaat hij ook want hij legt de lijken niet plat op de rug, maar laat zich inspireren door beelden uit de oude (Griekse) cultuur. Bijvoorbeeld een ruiter te paard, of een acht maanden zwangere vrouw met kind in de baarmoeder. En dan zijn Von Hagens preparaten bovendien nog opengewerkt ook, zodat organen, spieren en botten prachtig zichtbaar zijn. Kortom, spectaculair. Anatomische details zijn uitstekend te zien, en Jan Publiek kan tegen betaling zijn anatomische kennis ophalen.

Von Hagens vindt dat hij kunst maakt, maar veel medici hebben ernstig bezwaar tegen zijn tentoonstellingen. Volgens hen is Von Hagens onethisch bezig om overledenen zo te laten zien. En eigenlijk ben ik dat wel een beetje met hen eens.

Tenslotte Jonkheer Louis de Bils, Heer van Coppens Damme en Boonem.

Hij leefde in de tijd dat Rembrandt zijn anatomische lessen schilderde, zoals die van Nicolaas Tulp. Door intredende ontbinding kon zulk anatomisch lesmateriaal destijds nauwelijks worden bewaard, maar daar had De Bils wat op gevonden.

Estée Lauder

Gunther von Hagens

Al had hij geen medische opleiding, hij had zichzelf geleerd lijken te balsemen en dat kon hij uitstekend. Hij was dan ook bijna hoogleraar geworden aan de Katholieke Universiteit van Leuven. Waarom dat niet doorging? Omdat De Bils ook een eerlijk man was.

De Bils raakte namelijk als deskundige betrokken bij een onderzoek naar een zekere Maria van Valckenisse, de heilige non van Oirschot. Andere Katholieken vereerden haar als bedevaartsobject, mede omdat haar lijk door een wonder niet tot ontbinding overging.

De Staten Generaal der Verenigde Nederlanden waren niet zo katholiek, en vonden dat gebedevaart maar niks. Daarom kreeg De Bils opdracht te onderzoeken of er echt sprake was van een wonder. Neen, dus. Hij rapporteerde dat het lijk was opengesneden, organen waren verwijderd, en de pogingen het te conserveren door er kruiden in te stoppen waren mislukt: het lijk was aan het verteren, er zaten vliegelaarven in en het stonk.

De Katholieken vonden zijn eerlijke rapportage niet leuk. En, waarschijnlijk uit solidariteit, de baan als hoogleraar in katholiek Leuven ging niet door.

Pechvogel.